

120 let od první výpravy Karla Absolona na dno Macochy

Petr Zajíček

Propast Macocha byla po staletí objektem zájmu dobrodruhů, zvědavců a badatelů. Dno tohoto krasového fenoménu bylo až do roku 1914 přístupné pouze po lanech či žebřících. Teprve v 18. století dle historických pramenů do Macochy

Historie výzkumů Macochy byla podrobně popsána v mnoha statích, článcích a publikacích. Přelomovým okamžikem byla první výprava na dno propasti, kterou uskutečnil brněnský mnich Lazar Schopper roku 1723. Od počátku 19. století již badatelé chápali souvislost mezi jezery na dně Macochy a vývěrem Punkvy v Pustém žlebu. Účastníci sestupů postupně objevovali a zkoumali přilehlé jeskyně a další zajímavé krasové jevy. Po poslední expedici v 19. století, kterou v roce 1898 zorganizoval známý přírodovědec Josef Václav Procházka, začal v Moravském krasu intenzivně bádát Karel Absolon. První jeho výzkumné práce se sice týkaly sběru a popisu bezobratlých jeskynních živočichů, speleologické průzkumy v podzemí započal Absolon ještě před rokem 1900. Zpočátku se věnoval především výzkumu jeskyní Sloupských. V jeho zřeteli však rychle přibývaly další krasové lokality včetně propasti Macochy.

Cíl expedice a přípravy na sestup

Původní Absolonův záměr, když v roce 1901 plánoval první sestup na dno Macochy, byl podrobný zoologický průzkum lokality. Badatel si patrně sliboval objevy nových taxonů bezobratlých živočichů. Skutečnost však byla jiná, a tak náplň této krátkodobé expedice se dle dispozic postupně měnila.

sestoupili první lidé a v 19. století výprav postupně přibývalo. Nejvíce expedic na dno propasti před jeho zpřístupněním veřejnosti podnikl Karel Absolon. V roce 2021 tomu bylo 120 let od jeho první výpravy...

Přípravy na akci byly opravdu velkolepé. Místo sestupu bylo opět zvoleno to nejjednodušší, tedy spodní vyhlídkový můstek, kde vždy aktéři sestupovali nebo byli spouštěni nejkratším vertikálním úsekem (cca 50 metrů). Absolon zvolil lanové žebře, z nichž hlavní – nejdelší byl šedesátimetrový. Badatel také zajistil telefonické spojení

ze dna propasti na povrch. Sám Absolon popisuje ranní atmosféru před sestupem v knize Moravský kras: „Krásné jitro, věstící jasný slunný den, shromáždilo nás 23. září 1901 v Útulně u Macochy. Celý materiál byl dopraven k Macoše již předem přes Ostrov povozem a složen na spodním můstku, kde se rozvířil hned čilý život.“

Horní jezírko na dně Macochy v době Absolonovy výpravy. Reprofoto Petr Zajíček, Archiv SJČR

Absolona na dno Macochy doprovázel Václav Sedlák ze Sloupu, který se s ním již dříve účastnil náročných speleologických průzkumů ve Sloupských jeskyních, dále zoolog J. Vališ, PhMr. A. Domečka a A. Vališ. Přípravy a práce při spouštění po žebříku podporovali tři dělníci. Bylo domluveno pořadí jednotlivých účastníků, jak budou dolů sestupovat, a akustické signály pomocí píšťalky. Každý aktér výpravy byl ještě jištěn lanem. Sestup mohl začít...

Průběh výpravy a dosažené výsledky

Bylo to poprvé, kdy slavný krasový badatel na začátku své speleologické kariéry sestoupil po provazovém žebříku na dno světoznámé propasti. Jeho osobní dojem těchto okamžiků vystihuje opět citace z knihy Moravský kras: „Nyní se uchyluji na žebřík; leží pevně na skále. Stup za stupem níže, pak ještě jeden pohled vzhůru, vidím naposled můstek – nechci ani pohlédnout dolů, pode mnou se šklebí obávaná hlubina. Žebřík visí volně ve vzduchu a počíná nepříjemný kyvadlový pohyb. Sestupuji, jakoby podle taktu, mechanicky z příčky na příčku, ale za chvíli mně umdlévají ruce, schází trénink tohoto druhu. Ostrý hvizd, stanu na chvíli, pohlédnu dolů, nu, již nechybí mnoho, nějakých 12–15 metrů. Tak jen dále! Konečně jsem dole. Z čela se mi

Karel Absolon (druhý zprava) s výzkumnou skupinou. Reprofoto Petr Zajíček, soukromý archiv autora

hrnuly potůčky potu, ruce se mi třásly a zdálo se mi, že jsem hrozně unaven. To ale jen na první chvíli.“

Za Absolonem sestupoval mnohem starší Václav Klusák s telefonickou stanicí. Jakmile se ocitl na pevném dně vrcholu suťového kužele, Absolon navázal spojení s dolním můstkem a vyzval dalšího účastníka k sestupu. Od okamžiku, kdy Absolon vystoupil jako první na žebřík, trvalo hodinu, než byl poslední aktér na dně. Přestože byl původním cílem expedice především zoologický výzkum (v časopisu Vesmír byla dokonce akce publikována Absolonem v článku s názvem „Zoologická výprava do Macochy“), Absolon a zoolog J. Vališ brzy během krátkého pozorování na dně naznali, že lokalita z pohledu živočišné říše není nijak výjimečná. Oba museli opakovaně konstatovat, že spodní úroveň propasti je na bezobratlé temnostní živočichy chudá, co do počtu i do zjištěných druhů.

Nejvíce času věnoval Absolon ohledávání přilehlých jeskyní. Začal v nejvýraznějším portálu Erichovy jeskyně, kde by se měly nacházet pamětní tabulky účastníků dřívějších výprav. Nalezl však jen dvě, z expedice Wanklovy a Hankensteinovy a poté mezi balvany ještě tabulku z roku 1888 se jménem Kala. Ostatní byly zasy-

Průhled ze dna Macochy v době Absolonovy výpravy. Reprofoto Petr Zajíček, Archiv SJČR

pány kameny, když se patrně utrl kus stěny. Absolon vystoupal chodbou Erichovy jeskyně až k příkrému kluzkému stupni a další průzkum ponechal na další výpravu. Spolu s Klusákem prozkoumali Trámovou jeskyni a také jeskyně Červíkovy v místě vývěru Punkvy. Snažil se hledat rozlehlé vodárny popsané Martinem Křížem v roce 1864. Při překonávání příkrého JV svahu nad horním jezírkem došlo k dramatické události. Absolon se na kamenné suti zřítíl zpět, a jak sám napsal: „... důkladně do krve jsem se podřel a pozbyl chuti k dalšímu zkoumání.“ O dva roky později při druhé expedici Absolon s kolegy svah překonal a objevil jeskyni Pasovkého.

Během důkladných speleologických průzkumů čas rychle utíkal a kolem páté hodiny odpoledne začali aktéři chystat vše pro výstup na povrch. Nejprve byl vytažen telefonní kabel a poté začali jednotlivě vystupovat všichni účastníci výpravy. I během výstupu po lanovém žebříku došlo k malé kolizi, kdy Klusákovi praskla karabina na jisticím laně, vše ale nakonec dobře dopadlo.

První Absolonova výprava do Macochy v roce 1901 přinesla cenné poznatky a zkušenosti pro další výpravy. Absolon věděl, co jej na dně propasti čeká, a tak mohl v dalších letech zorganizovat vícedenní výpravy s bivakováním. Byl to začátek významné etapy výzkumů tohoto krasového fenoménu, která přinesla významné objevné poznatky a cenný obsáhlý dokumentační materiál.